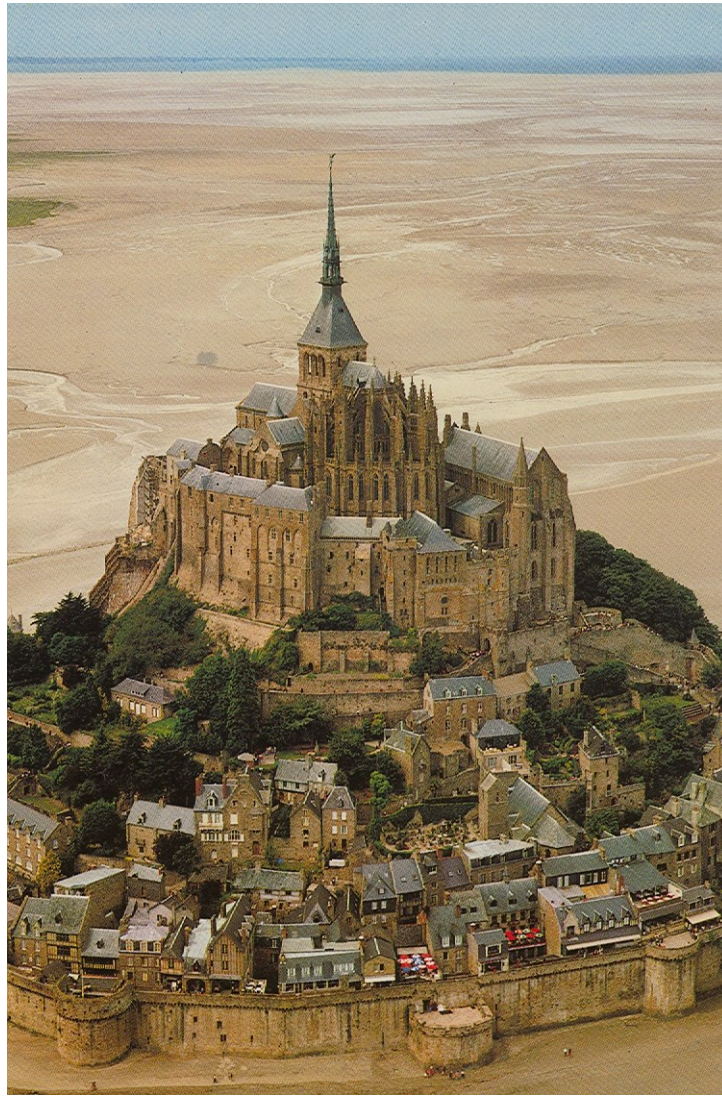

STŘ. - FRANCIE VE 13. STOLETÍ

Jiří Mihola

Jednou z nejkrásnějších památek středověké Francie je Mont Saint Michael nacházející se mezi Normandií a Bretání. Je to místo největšího rozdílu mezi přílivem a odlivem v Evropě (až 15 m), což činilo z městečka pohádkový ostrov.

Od rozpadu Franské říše (843 - VERDUNSKÁ SMLOUVA) - francouzské území - ve stavu feudální rozdrobenosti. Nebezpečí NORMANŮ - území oklešťováno - **911** - získání Normandie, někteří leníci v této době mocnější než král.

Koncem 10. století - 987 - na trůn - **KAPETOVCI** (Hugo Kapet), také jeho nástupci - slabá vláda.

Zesílení postavení FR. - 12. st. - stává se hlavním rivalem ANGLIE - 2. mocnosti soupeřící o výsluní ve 12. - 15. st., rozhodnout to měla **stoletá válka**.

Anglie – 1066 – normanská dynastie – Vilém Dobyvatel. Normandie – strategická oblast, patřila mezi nejlépe zorganizovaná a nejmocnější vévodství. Vévoda byl sice leníkem francouzského krále, byl však nebezpečným soupeřem jak Karlovců, tak Kapetovců, Vilém jako anglický král se stal ještě nebezpečnějším.

12./13. st. - OBRAT ve středověkých dějinách FR. Je spojen hlavně s **FILIPEM II. AUGUSTEM** (1180 - 1223) - prakticky první, skutečně mocný Kapetovec - musel se vyrovnat s nepříznivým dědictvím minulosti.

-začíná budovat **centralizovanou** moc, přičemž je podporován nižší šlechtou a městy

-zvětšuje královské statky, potlačuje nebezpečné domácí konkurenty

-hlavní cíl zahraniční politiky: omezit moc anglického **JINDŘICHA II. Plantageneta** (po otci - hrabě z Anjou - to byl Francouz), patřila mu značná část Francie - byl to panovník energický, schopný, ale též tvrdý - mocnější než FR. král. Známy je jeho spor s canterburským arcibiskupem **TOMÁŠEM BECKETEM** (1. místo v říši hned po králi). Byli přátelé, oba žili v duchu tehdejší doby, ale změna - po nástupu Becketa na arcibiskupský stolec - žil životem hodným svého postavení. Král nehodlal přistoupit na dříve dohodnutou oddělenou církevní a světskou sféru - spor - král chtěl primase nejdříve zbavit místa, ale neúspěch. Proto:

1164 - sněm církve i velmožů vyústil ve vydání **CLARENDONSKÉ KONSTITUCE** - omezila duchovní soudy, skoncovala s odvoláním k papeži, investitura probíhala po dohodě s králem. Několikaletý spor skončil zavražděním arcibiskupa najatými dvořany (1172), později **svatořečen** - mučednická smrt ohrožovala i samotného krále, proto projevil okázalou lítost, vrahové putovali za pokání do Říma a do Palestiny.

FILIP II. August využil sporů mezi Jindřichem a jeho syny, spojil se se slavným **RICHARDEM LVÍ SRDCE** - tažení do Palestiny - koncem 12. st.

Po Richardově + využívá sporů **JANA BEZZEMKA** s církví a šlechtou a získává nazpět **anglické državy ve Francii** (1203 - 08).

Snažil se připojit **Flandry** - ekonom. hledisko - vyspělost, rozhodující střetnutí s protifrancouzskou koalicí (Bezzemek, Ota IV. Brunšvický - v přesile), ale **velké FR. vítězství u BOUVINES 1214**, podpořené účastí měst, pomohlo situaci Hohenštaufů - **FRIDRICH II.**

Charakteristický vztah Filipovy vlády - král + města, podporoval rovněž řemeslníky, uděloval privilegia

-Samostatná epizoda - **válka proti KATARŮM a ALBIGENSKÝM** (spíše perští manichejci - všechno zlo vychází z hmoty a těla, dobro je v duši) - sekty, začíná **1209** - 50 tisíc armáda - křížová výprava.

První zmínky o katarrech - 12. st. - oblast **TOULOUSE**, **katarské hnutí** - odmítalo církevní hierarchii, chtěli zjednodušit svátosti, měli vyvinutou organizaci, vedli polemiky s katolickou církví.

VALDÉŠTÍ - zakladatel Pierre Valdése z Lyonu (Petr Valdo) „LUX LUCET IN TENEBRIS - *V temnotách svítí světlo*“. Pečoval o chudé, své peníze věnoval na překlad Písma do Provensálštiny - byla to především ideologie měšťanstva - byli to křesťané.

Z podnětu **INOCENCE III.** - proti sektám - křížové tažení - hromadné vraždění, šibenice prý nestačili, házení do studní, upalování - tučné zisky pro vítěze. Významné centrum **ALBIGENSKÝCH** - **CARCASSONNE 1229** připojeno k Francii, také oblast **LANGUEDOK**.

Výsledek Filipovy vlády - FR. = evropská velmoc, král srovnáván s Karlem Velikým. Francii dodal chybějící nástroje panování: poslušné úředníky, peníze a vojáky.

Následná krátká vláda **LUDVÍKA VIII.** (1223 - 26) - pokračuje dále ve válkách proti Albigenkým. Křížácká výprav podporovaná papežskou kurií směřovala na AVIGNON, po jeho pádu kontrolováno území PROVENCE. Další cíl - zisk **AKVITÁNIE** až po Bordeaux, oblasti přímé državy anglického krále. Představy naplněny z části, ale důležitý zisk LA ROCHELLE. Období úspěšné vlivem předchozí vlády, král otráven.

LUDVÍK IX. sv. (1226 - 1270), v době nezletilosti ho nejprve zastupovala matka **BLANKA KASTILSKÁ**. Patří k největším vládcům FR. dějin, také k nejzbožnějším, i přes vznětlivý charakter. Nežil v ústraní či mimo realitu, byl praktikujícím křesťanem běžného života: „Musíme se strojit tak, aby ctnostní nemohli tvrdit, že je to přehnané, a mládež našeho věku zas, že je to příliš skromné.“

Pokračoval v politice **Filipa II.**, snažil se posilovat královskou moc, přičemž musel zlomit odpor odbojných hrabat a měst, zejména TOULOUSE.

Specifický vztah k církvi - snažil se posílit samostatnost FR. církve, dobové spory a boje mezi papežem a Štaufy chtěl řešit smírem. Jasně měl v otázce **HEREZE** - na začátku své vlády dokončil tažení proti **ALBIGENSKÝM (1229)**.

Zřídil **INKVIZIČNÍ SOUDY** (dobový fenomén - dohled na víru), inkvizitory většinou dominikáni, františkáni, ve 30. letech 13. st. působí zejména v oblastech postižených kacírstvím (Toulouse, Pikardie, Flandry atd.) - popravy - desítky lidí.

Domácí politika - podpora měšťanstva, rozšiřování práva měst.. Vzájemné vztahy král - města - kodifikovány v tzv. **NAŘÍZENÍCH** sv. Ludvíka (zákony vycházející z římského práva a práv jednotlivých oblastí - o právech a povinnostech měst). Podporoval rozvoj řemesel a obchodu, vzdělání a vědu, v jeho době vzniká proslulá **pařížská SORBONA** (zpočátku KOLLEGIUM 16 vzdělaných teologů v čele s kaplanem Robertem ze Sorbonny. Dále - reforma

správy - země rozdělena na kraje. Výsledek - vnitřní stabilita země umožnila účinně ovlivňovat záležitosti zahraniční politiky.

V období, kdy se mnoho evropských států (Něm., Itálie) potýkalo s rozdrobeností a oslabováním ústřední moci, představovala FR. stabilní, jednotný celek. Dlouhodobý mír s Anglií potvrdila smlouva s anglickým **JINDŘICHEM III.**, kterým Francie získala většinu anglických držav - Jindřich se vzdal **Normandie, Anjou, Touraine (Turén)**, atd. a prohlásil se vazalem FR. krále. Moc FR. panovníka dovolila zasahovat i do vnitroanglických sporů (král vers baroni). Po návratu s předposlední křuciády se vypořádal i s koalicí šlechticů a anglického krále. K překvapení zúčastněných angličanům vrátil Poitou, Gaskoňsko, Guyenne - zdůvodnil to tím, že manželky FR. a ANGL. krále jsou sestry, děti bratrance, tedy je důležité uchovat mír.

Důležitá kapitola v Ludvíkově zahraniční politice - účast na 7. a 8. křuciádě (**1248-54, 1270**), ovšem nepříliš úspěšná - v době opadajícího zájmu a vyčerpání. Svou účast bral vážně jako křesťanskou povinnost, útrapy vězení v egyptské Damiettě s ním sdílela manželka Markéta. Při poslední křuciádě umírá v Tunisu na mor. Roku **1297** ho církve oprávněně vepíše do seznamu svatých (kostel v Římě)

Filip III. Smělý - syn a nástupce - nebyl špatný, ale je problém vystoupit ze stínu slavného otce. Zdědil silnou, stabilizovanou zemi, mající vážnost i u největších konkurentů. Mezi jeho další plány patřila např. křížová tažení, ale vzhledem k nastalé situaci - nerealizováno.

Během vlády - křížové tažení proti **ARAGONSKÝM** - po krvavých sicilských nešporách (proti bratrovi Ludvíka IX. Karlovi z Anjou), se proti vůli papeže na trůn král. Obojí Sicílie hlásil **Petr III. Aragonský** - Sicílie se mu vzdala, tažení Filipa skončilo fiaskem.

Trojlistek velkých KAPETOVŮ 13. st. (Filip II., Ludvík IX.) doplnil **FILIP IV. SLIČNÝ** (1285 - 1314). André Mourois si ve svých Dějinách Francie klade otázku jaký byl a líčí ho jako tajemného, skromného, tichého, žíněný oděv oblékajícího vládce vzdorujícího papeži. Byl silný nebo jím manipulovali rádci?

Na druhé straně je líčen jako „*největší marnotratník*“ mezi FR. králi. Aby naplnil prázdnou pokladnu musel obstarávat peníze porůznu, např. vypisovat **mimořádné daně**, pod různými záminkami **konfiskovat majetky** atd.

Do dějin vešel jeho střet s **BONIFÁCEM VIII.** (jeden z nejvýznamnějších papežů, milostivé **léto 1300**) - vzniká s finančních důvodů - zdanil klérus - stížnost u papeže, ten vydal bulu **CLERICOS LAICOS (1296)**, pod trestem exkomunikace zakázal zdanění kléru s výjimkou papežova svolení (navázal na světovládné ambice Řehoře VII.). Filip reagoval protiopatřením - zákaz vývozu zlata a stříbra s FR. - mělo to postihnout papeže. Jubilejní rok 1300 - množství poutníků v Římě - opora papeže.

Počátkem 14. století v nové bule **UNAM SANCTAM** přišel s tezí, že pokud světská moc sejde s cesty, musí být **souzena mocí duchovní**. Bula končí: Chce-li být člověk spasen, musí se bezpodmínečně podrobit římskému papeži. (Mimo církev není spásy). Filipovi lidé připravovali spiknutí, měl být prohlášen za kacíře. Papež nakonec i uvězněn a následkem napětí zemřel. Nástupce Benedikt IX. se snažil o smířlivější postoj, ale brzy otráven.

1305 prosadili Francouzi na trůn **arcibiskupa z Bordeaux - KLIMENT V.** - necítil se v Římě bezpečně - zakotvil v **AVIGNONU** - „zajetí“ trvá až do r. **1377**.

ZRUŠENÍ TEMPLÁŘU - řád Filip původně podporoval, ale posléze se stal obětí jeho finanční politiky - vlastnil totiž, nejen ve Francii, značné bohatství.

1307 - zatčen velmistr řádu + ostatní templáři, záminkou - kacířství, homosexualita. Obvinění vznášel **VILÉM NOGARET** (nožré) - potomek Albigenských!, účast inkvizice. Tvrdá mučení - přiznání ke zjevným nepravdám, později velmistr i někteří další popřeli. Papež byl jejich krutým utrpením zděšen, odmítal řád zrušit jako celek, ale hrozilo mu též obvinění z kacířství - **1312** - řád zrušil, majetek konfiskován a 54 rytířů odsouzeno k upálení. Také velmistr řádu **JAKUB DE MOLAY** - **18. března 1314** - upálen po krutém mučení - pozval krále i papeže na Boží soud.

Roku **1306** - pozatýkáni všichni Židé a jejich majetek vyvlastněn. Záminka - lichva „sužuje poddané“.

Upálení posledního velmistra templářů J. de Malaye